

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत आयोजित
परीक्षांमधील गैरप्रकार रोखण्यासाठी करावयाच्या
उपाययोजना.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : मलोआ१०१६/प्र.क्र. २६३ /आठ
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १७ नोव्हेंबर, २०१६

वाचा: १. शासन निर्णय क्रमांक पीएससी-१००८/५९०/सीएस-१०९/आठ,
दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९८२
२. शासन निर्णय क्रमांक पीएससी१०८३/७६२/के.नं.४६/आठ, दिनांक ६ ऑगस्ट, १९८३.

शासन परिपत्रक :

संविधानातील अनुच्छेद ३२० मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राज्यांच्या सेवांमध्ये विविध पदांवर नियुक्ती करण्याकरिता सुयोग्य व अर्हताप्राप्त व्यक्तींच्या शिफारशी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत केल्या जातात. आयोगामार्फत घेण्यात येणा-या परीक्षांना खेडयापाडयातील गरीब व होतकरु उमेदवारांना बसता यावे म्हणून प्रत्येक जिल्हाकेंद्रावर परीक्षांचे आयोजन करण्यात येते. संदर्भाधीन शासन निर्णयाद्वारे जिल्हाधिकारी व विभागीय आयुक्त यांना त्यांच्या विभागातील /जिल्हयांतील परीक्षांचे आयोजन सुरळीतपणे पार पाडण्याबाबत देखरेख करावयाच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत.

२. आयोगामार्फत आयोजित करण्यात येणा-या परीक्षांचे स्वरूप अत्यंत संवेदनशील असते. परीक्षेकरीता पर्यवेक्षण शिस्तबद्ध व प्रभावी नसल्यास गैरप्रकार होऊ शकतात. परीक्षांचे कामकाज आयोग जिल्हा प्रशासनाच्या सहाय्याने पार पाडते. परीक्षा व्यवस्थित व सुरळितपणे आयोजित करण्याची जबाबदारी प्रत्येक प्रशासकिय अधिकारी/कर्मचारी यांची आहे. परीक्षेचे संवेदनशील स्वरूप लक्षात घेऊन अनधिकृत साहित्याच्या आधारे नक्कल अथवा गैरप्रकार होऊ नये, यादृष्टीने आत्यंतिक दक्षता घेणे आवश्यक आहे. काही उमेदवार Blue Tooth, Head Phone, Small Camera fitted on Watches/ Shirt button/ Pens/ Rings/ Spy Camera/ Smart Watch/ Lenses सारख्या अत्याधुनिक व प्रभावी दूरसंचार साधनाच्या तसेच बनावट ओळखपत्र/कागदपत्रांच्या आधारे फसवणूक करून गैरप्रकार करण्याची शक्यता लक्षात घेऊन परीक्षेच्या वेळी अधिक सतर्कता बाळगणे व याबाबत वेळीच तातडीने उपाययोजना करणे आवश्यक आहे.

३. परीक्षेचे सुनियोजित आयोजन व प्रभावी नियंत्रणासाठी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाने विहित केलेल्या खालील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्याच्या सूचना सर्व जिल्हाधिकारी/विभागीय आयुक्त यांना देण्यात येत आहेत.

- १ परीक्षा केंद्राच्या (शाळा/महाविद्यालयाच्या) प्रवेशद्वारावरच परीक्षेच्या दिवशी उमेदवाराची तपासणी (Frisking) पोलिसांमार्फत करण्याची व्यवस्था करावी.
- २ डिजीटल डायरी, पेजर, मायक्रोफोन, मोबाईल फोन, कॅमेरा अंतर्भूत असलेली कोणत्याही प्रकारची साधने, सिमकार्ड, दूरसंचार साधने म्हणून वापरण्यायोग्य कोणतीही वस्तू, बॅगज

- इत्यादी साधने परीक्षा केंद्राच्या परीसरात तसेच परीक्षा कक्षात आणण्यास अथवा स्वतःजवळ बाळगण्यास सक्त मनाई करण्यात यावी.
- ३ मोबाइल फोन, पेजर इत्यादी सारखी दुरसंचार साधने अथवा आयोगाने बंदी घातलेल्या इतर कोणत्याही अनधिकृत साहित्यासह उमेदवाराचा परीक्षा कक्षातील प्रवेश रोखण्यासाठी प्रत्यक्ष परीक्षेच्या दिवशी प्रत्येक उपकेंद्रावर किमान ३ पुरुष व २ महिला पोलीस कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती करण्यात यावी. केंद्र प्रमुखांनी यासंदर्भात परीक्षेच्या आदल्या दिवशी व प्रत्यक्ष परीक्षेच्या दिवशी सकाळी नजीकच्या पोलीस स्टेशनशी संपर्क साधून आवश्यक व्यवस्था झाल्याची खातरजमा करावी.
- ४ आयोगाने परवानगी नाकारलेले अनधिकृत साहित्य परीक्षा कक्षात येणार नाही, यादृष्टीने परीक्षा केंद्राच्या (शाळा/महाविद्यालयाच्या) प्रवेशद्वारावरच प्रत्येक सत्राच्या प्रवेशावेळी पोलिसांकडून उमेदवारांची झडती घेतली जाते किंवा नाही; याची खातरजमा केंद्रप्रमुखाने करावी.
- ५ परीक्षेच्या वेळी परवानगी नाकारलेले कोणतेही अनधिकृत साहित्य उमेदवाराच्या ताब्यात असणार नाही अथवा त्याचा वापर केला जाणार नाही, यादृष्टीने परीक्षा हॉल, प्रसाधनगृह इत्यादी ठिकाणच्या तपासणीची व्यवस्था प्रत्येक वेळी करणे आवश्यक आहे. बंदी घातलेले कोणतेही साहित्य परीक्षा कक्षात असणार नाही याची खातरजमा करावी.
- ६ फक्त पेन, पेन्सिल, प्रवेशप्रमाणपत्र, ओळखीचा मूळ पुरावा व त्याची छायांकित प्रत अथवा प्रवेशप्रमाणपत्रावरील सूचनेनुसार आयोगाने परवानगी दिलेल्या साहित्यासह उमेदवाराला परीक्षा कक्षात प्रवेश दिला जातो, याची खातरजमा करावी.
- ७ प्रश्नपुस्तिकांची पार्सल ठेवलेल्या कक्षात कोणत्याही प्रकारचे मोबाईल अथवा अन्य दूरसंचार साधने आणणे व वापरणे याकरिता संपूर्णतः बंदी आहे.
- ८ परीक्षेकरीता नियुक्त केलेल्या पर्यवेक्षक/समावेक्षक यांना परीक्षेच्या दालनात मोबाईल आणण्यास किंवा मोबाईल फोनचा वापर करण्यास सक्त मनाई आहे.
- ९ एखाद्या उमेदवाराने बंदी घातलेले कोणतेही साहित्य आणले तर परीक्षा केंद्राच्या मुख्य प्रवेशद्वाराजवळच व परीक्षा दालनांपासून मर्यादित अंतरावरच सदर वस्तू (उमेदवाराच्या जबाबदारीवर) सुरक्षितपणे ठेवण्याची व्यवस्था करावी. अशा वस्तू आणू नयेत अशा सूचना उमेदवारांना देण्यात येतात.
- १० परीक्षेच्या प्रत्यक्ष वेळेपूर्वी किमान अर्धा तास अगोदर उमेदवारांना परीक्षा केंद्रावर तपासणीसाठी उपस्थित राहण्याची सूचना करण्यात आली आहे. तथापि, उमेदवारांची तपासणी करण्यामुळे परीक्षेकरीता उमेदवारांना विलंब होणार नाही, याची दक्षता घेण्यात यावी.
११. Blue Tooth, Head Phone, Small Camera fitted on Watches / Shirt button/ Pens /Rings / Spy Camera / Smart Watch / Lenses यांसारख्या अत्याधुनिक व प्रभावी दुरसंचार साधनाच्या आधारे तसेच बनावट ओळखपत्राच्या आधारे फसवणूक करून उमेदवार गैरप्रकार करीत असल्याचे निदर्शनास आल्यास अशा संशयास्पद उमेदवारांच्या हालचालीसंदर्भात बारकाईने लक्ष देऊन समवेक्षकाने दक्षता घ्यावी.

- १२ तपासणी करणे शक्य नसेल अशा अपवादात्मक परिस्थितीत परीक्षा केंद्राच्या प्रवेशद्वारावरच मोबाईल फोन/दूरसंचार साधने परीक्षा दालनामध्ये घेऊन न जाण्याबाबत घोषणा करावी. तरीही एखाद्या उमेदवाराकडे बंदी घातलेले कोणत्याही प्रकारचे साहित्य परीक्षा कक्षात आढळून आल्यास संबंधित उमेदवारांवर त्वरित नजिकच्या पोलीस स्टेशनमध्ये केंद्रप्रमुखाने संबंधित समवेक्षकाच्या मदतीने गुन्हा दाखल करावा.
- १३ प्रथम सत्राची परीक्षा संपल्यानंतर उमेदवार परीक्षा केंद्राच्या बाहेर गेल्यास पुढील सत्राच्या प्रवेशाच्या वेळी त्याची पुन्हा तपासणी करावी. तथापि, तपासणीसाठी पुरेसा वेळ नसल्यास उमेदवारांची नमुना तपासणी करावी.
- १४ पुरेसा पोलीस बंदोबस्त उपलब्ध नसल्यामुळे अथवा पुरेसा कालावधी उपलब्ध नसल्यामुळे उमेदवाराची तपासणी करणे शक्य न झाल्यास व उमेदवाराने परीक्षा दालनात प्रवेश केल्यानंतर त्याच्याकडे मोबाईल फोन/दूरसंचार साधने इत्यादी अनधिकृत साहित्य आढळून आल्यास त्याला परीक्षा दालनात प्रवेश नाकारण्यात यावा.
- १५ परीक्षा दालनात उमेदवाराकडे मोबाईल फोन/दूरसंचार साधनासह कोणतेही अनधिकृत साहित्य आढळून आल्यास समवेक्षक/पर्यवेक्षकांनी ते ताब्यात घेऊन केंद्रप्रमुखांकडे हस्तांतरीत करावे. याबाबत संबंधित उमेदवारांवर त्वरित नजिकच्या पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हा दाखल करावा. तसेच यासंदर्भातील अहवाल संबंधित समवेक्षक, पर्यवेक्षक व केंद्रप्रमुखांच्या अभिप्रायासह आयोगास सादर करावा.
- १६ उमेदवारांची तपासणी करताना इलेक्ट्रॉनिक साधने वापरणाऱ्या कर्णबधीर उमेदवारांची तपासणी काळजीपूर्वक व सौजन्याने करावी.
- १७ महिला उमेदवाराची तपासणी महिला पोलीस कर्मचाऱ्यांमार्फत करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.
- १८ प्रत्यक्ष परीक्षेकरीता उमेदवार परीक्षा दालनामध्ये जागेवर बसल्यानंतर बॅगज, मोबाईल फोन, पेजर्स इतर दूरसंचार साधने अथवा दूरसंचारासाठी वापरण्यात येणारी कोणतीही साधने, पुस्तके, पेपर्स अथवा कॅल्क्युलेटर इत्यादी अनधिकृत साहित्य जवळ बाळगण्यास अथवा त्याचा वापर करण्यास सक्त मनाई असल्याबद्दल प्रत्येक समवेक्षकाने परीक्षा दालनामध्ये दोन्ही सत्रासाठी प्रारंभीच घोषणा करावी.
- १९ उपकेंद्रावरील अनधिकृत साहित्याच्या संदर्भात उमेदवारांची तपासणी करण्यात आली होती किंवा कसे व नसल्यास त्यासंदर्भातील कारणासह अहवाल परीक्षेनंतर आयोगास केंद्र/उपकेंद्र प्रमुखाने निवासी उपजिल्हाधिकारी यांचेमार्फत सादर करावा.
४. आयोगामार्फत आयोजित परीक्षांचे संवेदनशील स्वरूप व उमेदवारांकडून प्रगत तंत्रज्ञानाचा करण्यात येणारा गैरवापर लक्षात घेता,वरील प्रमाणे सूचनांचे पालन करून परीक्षेच्या वेळी अधिकतम सतर्कता बाळगण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१६१११८१५०४५०६६०७ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सु.ह. उमराणीकर)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. सचिव महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई (पत्राने)
२. सर्व विभागीय आयुक्त (महसूल)
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. निवडनस्ती कार्यासन -०८.